

השובר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא פה.

עין משפט
נר מצוה

בב א מ"י פ"ד מהל' מעשר הל' א ועי' בהשגות ומ"מ סוג עשין קלה טו"ש"ע י"ד ס' שלם סעיף פג:
בב ב ג מ"י שם הלכה ו' ת סמג שם טו"ש"ע שם:
בר ד מ"י שם הל' א ועי' סמג שם טו"ש"ע שם:

תורה אור השלם

1 ואמרת לפני יי אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותך ולא שבתך דברים כי יי כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת עברת ממצותך ולא עברתי ממצותך ולא שבתך דברים כי יי

(גדה דף מז: ושם ד"ה אחזה) אחזה חזר שחיבת צממער חזר זורית ואחזה חזר זורית כל שהכלים נשמרים לתוכה ואין לומר דלרבי ינאי אינה חייבת צממער עד שיראה פני הצית ופני החצר דהיינו שיכניסנו דרך שער החצר לצית וכי אמר צממוך לרבי ינאי בשערין לאפוקי דרך גגות הו"מ למימר לאפוקי מכנים לצית בלא דרך שער החצר דל"כ היכי קאמר צממוך ולמ"ד לצית לצית ופועל צמית ותולש ובא דרך שער החצר ומיחו י"ל היכא שהתאנה נוטה לחצר או עומדת בחצר אז אין לריך ראיית פני החצר אלא דוקא בצלות (א) שנקלטות חוץ לחצר לריך שיכנס דרך שער החצר וכן משמע (בפ"ג דמעשרות מ"ח) דתנא תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ואם לריך שמים חייב אכל מ"מ אי אפשר לומר כן דתנן ט"ז פ"ג דתרומות ומימי לה בהמציא כדי יין (פ"ה דף לה) חזר אכל כולל כשכול וכנס מגינה להר"י אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אכל להחמיל לכו"ע אסור ומשמע שחצר אסור אע"פ שלא נכנס לצית מדנקט וכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי דחצר קובעת מדרכן והא דאומר עד שיראה פני הצית היינו מדאורי"י וא"ת לר' יוחנן דלחצר חצר קובעת מדאורי"י אמאי יגמור לר"א וי"ל דאורי"י בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה דלא קבעה אלא מדרכן: **מאי** לא בשדה. פי' בקונ' ולוקח לא עדיף מגמר מלאכה וא"כ אפילו בעל הצית חייב גמור מלאכתו

א"ע שיראה פני הבית שנאמר ¹בערתי הקדש מן הבית ורבי יוחנן אמר ²אפילו חצר קובעת שנאמר ³ואכלו בשערין ושבעו ורבי יוחנן נמי הא כתיב מן הבית אמר לך חצר דומיא דבית מה בית המשתמר ⁴אף חצר המשתמרת ורבי ינאי נמי הכתיב בשערין ההוא מיבעי ליה דמעיייל ליה דרך שער לאפוקי דרך גגות וקרפיות דלא מתיב רב חנינא חוזה כנפשו כך נפשו של פועל מה נפשו אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור הא לוקח חייב מאי לאו בשדה אמר רב פפא הכא בתאנה העומדת בגינה ונופה נומה לחצר עסקין ולמאן דאמר לבית לבית א"ה בעל הבית נמי נחייב בעל הבית עיניו בתאנתו ולוקח עיניו במקחו ולוקח מדאורייתא מי מחייב והתניא מפני מה חרבו חנויות של בית הינו שלש שנים קודם ירושלים ⁶מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה שהיו אומרים עשר

פני הצית. שיכנס דרך הפתח שהוא פני הצית ולא דרך גגות וקרפיות: **ואכלו בשערין.** ונתת ללוי וגו' משעה שנקנס לשערין: **דמעיייל ליה דרך שער.** דאפילו הצית ליה קבע ליה אלא כי מעיייל ליה דרך שער ביאתו: **אכל לוקח חייב.** דמקח מחשיב ליה כגמר מלאכה: **מאי** לאו נשדה. ומקח לא עדיף מגמר מלאכה: **נוטה לחצר.** דמכיל תלשה חוץ פני חצר: **א"ה בעל הצית נמי.** תלשה היא גמר מלאכה והכי רואה פני הצית: **עיניו בתאנתו.** אין הנוף חשוב בעיניו הלכך הכל הולך אחר העיקר ועיקרה בחוץ הלכך עד שיגמר כל לקיטתו ויכנס לצית לאו גמר מלאכה הוא: **נמקחו.** והן פירות התלושין ומשנתלשו בלא לצית: **ולוקח מדאורייתא מי מחייב.** דאיתרין ליה לקרא לאפוקי פועל מתורת לוקח: **של צית הינו.** שם מקום: **שהעמידו דבריהם.** כלומר מה שאסור מדברי חכמים מלא לו הימר מן התורה: עשר

מלאכה בשדה וקשה דל"כ מוקי לה כשאין נגמרה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך בעל הצית נמי חייב הלא כיון שלא נגמר מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' צית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תבואתו ומכניסה בזמן שלה ועוד שילה המציא [כדי יין] (פ"ה דף לה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך מאי לאו בשדה לוקח חייב משום דמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לכולהו דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי ראיית פני הצית או פני החצר: **הכא בתאנה העומדת.** לאו דוקא נקט תאנה דאין צו מעשר אלא מדרכן ⁵דמדאורייתא לא מחייב אלא דגן ותרומה וזהו והכא איירי מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזונין ציניהם: **העומדת בגינה ונופה נומה לחצר ולמאן דאמר לבית לבית.** ולא מני לאוקמי כגון שמלקט בגינה והולך לצית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה דמתן במתניתין לקמן (דף א'.) דדוקא בתליתם מאומן לאומן אוכל מפני שהצית אציה: **בעל הבית עיניו בתאנתו ולוקח עיניו במקחו.** חמיה דלוקח דוקא אוכל שמים חייב אכל אחת פטור כדאמר לקמן (דף פט:) ק"ך צין ספת צין לא ספת אחת אוכל שמים חייב אלא אוכל וצפתים כיון דנוטה לחצר אפי' בעל הצית אסור דתנן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת כמו ואם לריך שמים חייב וי"ל דהתם מיירי כשאין רוצה ללקוט עששו יומר אלא מה שאכל ולהכי חייב צפתים אפילו בעל הצית כמו לוקח דלא שייך למימר עיניו בתאנתו דאין עיניו אלא צמח שאוכל ולהכי חייב גמר מלאכה צירוף שמים אכל בשמעתין ששכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנתו ולא חייב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת בגינה ונופה נוטה לחצר ה"ה דהוא מני לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי צית ל"ל דנוטה לצית בעומדת צית לא שכיח כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג וצקונטרס פירש עיניו בתאנתו שעיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאם היתה כולה בחצר היה צמ"כ נמי חייב ואין נראה לר"י חזק דאין שייך ראיית פני החצר במחזור אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד מקח קובע קובע אפילו בשדה בדבר שנגמרה מלאכתו כדאמר בפרק המציא כדי יין (פ"ה דף לה:) ובסוף פרקא (דף ג.) משמע גבי מקשאות דאפיקסין אפילו בשדה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו אע"פ שלא ראו צית וחזר והכי משמעת לדידיה שלוקח חייב צממער ופועל פטור אי בדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי בדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משמעת אלא דלוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים חייב וע"כ היינו טעמא כדפרישית לוקח עיניו במקחו וחשיב שמים גורן וגמר מלאכה אכל בעל הצית עיניו בתאנתו לא הוי גמר מלאכה ופועל כצמ"כ ופ"ה לא שייך שם:

תבואת זרע ואלו דוקא. וא"ת דאמר צסוף פ"ק דצבורות (דף יא:) ושם ד"ה טבלים) אמר שמואל צרבי נתן הלוקח טבלים ממורחם מן הנכרי מעשרן והן שלו וקאמר אי מרחיניהו נכרי דגנך ולא דיגון נכרי אלא דמרחיניהו ישראל פי' אחר שקנאס מן הנכרי מעשרן דאין קנין לנכרי בצרך ישראל להפקיעם מיד מעשר והם שלו דאיתנא מנח מאן דלא מציא לאשתעוי דינא צהדיה וליכא למימר מעשרן מדרכן דל"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לריך לעשר מדרכן כדמוכח צסוף הקומץ רבה (מנחות דף לא.) ושם ד"ה קסבר) דתניא אמר ר' שמעון [שזורין] פסע [אחת] נמערב לי טבל בחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי לך קח [לך] מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קסבר אין קנין כו' והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי ליה מן הפטור על הפטור דהא תרתייהו דרבנן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אכל לוקח קודם מירוח כי התם תבואת זרע קרינא ציה וא"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרכן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור כיון דלילוי הדך מוכר קני ליה הוא חיוב וה"נ משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דאיכא מ"ד שאמר ליה לך וקח מן הנכרי ופריך ולימא ליה קח מן השוק קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרים והוא ליה מן החיוב על הפטור והא ליכא למימר דק"ל דודאי הוא דהא ליכא מאן דפליג דתבואת עם הארץ דמאי היא אלא משום דדמי לחיוב על הפטור קאמר וריך עיון דכי משני התם קסבר אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי ⁶(מן) הממורה ⁷דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגנך ולא דיגון נכרי צס"פ השולח (גיטין דף מז.) ושם ד"ה מר) ואם תאמר לפר"ת דהכא משמע דלוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל מקחו משעה שעושה מלאכתו ואז אינו מתקן ואח"כ פריך ולוקח מדאורייתא מי מחייב וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבינו יחנן צ"ר מרדכי הקשה על פר"ת דהא לוקח תבואה ממורחת מעם הארץ הוי דמאי משום דספק הוא אכל אס ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנתמרה כבר ולא פירכא היא דנאי דמאי לא הוי מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרכן וריך ליתנו לכהן וללוי אכל לרבי יחנן צ"ר מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח שאינו ממורח פטור שעדיין לא נתחייב ברשות מוכר אכל לוקח ממורח הואיל ונתחייב ברשות מוכר מו לא פקע שם טבל מיניה כמו בהקדש ובהפקר שאם הקדים והפקיר קודם מירוח מפקיע מידי מעשר אכל לאחר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א בצבא קמא" וביצא ראה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאם נתמרה ברשות הנכרי פטור משום דגנך ולא דיגון נכרי וכשלא נתמרה ברשותו חייב דאין קנין לנכרי צא"י להפקיע מידי מעשר ולא מקריא תבואת זרע של מוכר אלא תבואת הלוקח ממנו ולא חשיב לוקח: מאי